

MOGUĆNOSTI I OGRANIČENJA PRAKTIČNE PRIMJENE KURIKULUMA NASTAVNOG PREDMETA LIKOVNA UMJETNOST (2020.) I REPERKUSIJE ZA VISOKO OBRAZOVANJE

Dora Derado Giljanović

Pregledni rad / Review article
UDK 37.016:7](497.5)“20“

Sažetak

Od početka primjene novog kurikulumu za nastavni predmet Likovne umjetnosti u hrvatskim srednjim školama prošle su četiri godine, što omogućava sagledavanje njegovih prednosti i nedostataka te praktičnu primjenu. U članku su istaknute njegove prednosti, poput razvijanja kritičkog mišljenja kod učenika, poticanja interpretacije umjetnosti u kontekstu, promicanja interdisciplinarnosti u pristupu umjetničkom djelu i pojmu umjetnosti te zagovaranja praktičnog učenja na primjerima na terenskoj nastavi. No kurikulum se suočava s problemima u provedbi: satnica od svega jednoga školskog sata tjedno otežava postizanje stvarnih promjena, kao i organizaciju posjeta muzejima, galerijama i atelijerima. Dopunsko i kontinuirano usavršavanje nastavnika u praksi se također otežano provodi. Stoga se u članku predlaže optimizacija nastavnog procesa, kao i s time povezane inovacije u diplomskom studiju povijesti umjetnosti nastavničkog usmjerenja.

Ključne riječi: kurikulum, Likovna kultura, obrazovanje, likovna pedagogija, povijest umjetnosti

Prvo nekoliko riječi o samom kurikulumu. Početkom 2019. godine, konkretno 22. siječnja, Ministarstvo znanosti i obrazovanja sastavilo je Odluku o donošenju kurikulumu za nastavni predmet Likovne kulture za osnovne škole i Likovne umjetnosti za gimnazije u Republici Hrvatskoj. Novi kurikulum počeo se primjenjivati školske godine 2019./2020. za učenike 1. razreda gimnazije, 2020./2021. za učenike 2. i 3. razreda gimnazije, a 2021./2022. školske godine za maturante.¹ Imajući ovo na umu, preostaje još razlučiti funkcionalnost novog kurikulumu i popratnih udžbenika za najstariju generaciju srednjoškolskih đaka. Ipak, moguće je iznijeti nekoliko preliminarnih razmatranja prvenstveno na temelju samog kurikulumu, a potom i nekolicine izdanih udžbenika.

1 Ministarstvo znanosti i obrazovanja, „Odluka o donošenju kurikulumu za nastavni predmet Likovne kulture za osnovne škole i Likovne umjetnosti za gimnazije u Republici Hrvatskoj“, *Narodne novine*, izd. 7/2019 (22. siječnja 2019.), https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_162.html.

Prema rezultatima odabira udžbenika u osnovnim i srednjim školama za školsku godinu 2021./2022. od 16. lipnja 2021. godine, nastavnici predmeta Likovna umjetnost mogu birati između udžbenika dvaju izdavača: Alfe i Školske knjige (čiji su udžbenici popraćeni digitalnim sadržajem).² Premda predmet ovog članka nisu sami udžbenici, čija bi analiza mogla biti predmetom zasebnog članka, vrijedi napomenuti kako su udžbenici pisani u skladu s novim kurikulumom. S time na umu povremeno ćemo se osvrnuti i na udžbenike kako bi se razmotrio način na koji je određeni segment kurikulumu zamišljen u praksi.³

Postavlja se nadalje pitanje kako pripremiti studente povijesti umjetnosti za predavanje povijesti umjetnosti prema kurikulumu koji zauzima sasvim drukčiji pristup od prethodnoga te za rad s udžbenicima koji učestalo ne zauzimaju dijakronijski, kronološki pristup povijesti umjetnosti koji je donedavno prevladavao.

Na ta će se pitanja pokušati odgovoriti u sljedećim paragrafima, razmatrajući nekoliko ključnih prednosti i nedostataka novog *Kurikuluma*

- 2 Ministarstvo znanosti i obrazovanja, „Obavijest o objavi konačnih rezultata odabira udžbenika u školama za šk. god. 2021./2022.“, mzo.gov.hr, 17. lipnja 2021., <https://mzo.gov.hr/vijesti/obavijest-o-objavi-konacnih-rezultata-odabira-udzbenika-u-skolama-za-sk-god-2021-2022/4407>.
- 3 Vrijedi napomenuti da, u vrijeme pisanja ovog članka, autorica nije na raspolaganju imala udžbenike iz Likovne umjetnosti za 4. razrede srednjih škola jer oni tada još nisu bili dostupni u prodaji, a predviđen je početak njihova korištenja tek školske godine 2021./2022. Za reference su korišteni primarno udžbenici iz predmeta Likovne umjetnosti za škole s četverogodišnjim programom likovne umjetnosti, konkretno sljedeći: Gordana Košćec Bousfield, Jasna Salamon i Mirjana Vučković, *LIKOVNA UMJETNOST 1 – udžbenik likovne umjetnosti s dodatnim digitalnim sadržajima u prvom razredu srednje škole* (Zagreb: Školska knjiga, 2019); Blanka Petrincec Fulir, *Likovna umjetnost 2: udžbenik iz likovne umjetnosti za 2. razred srednjih škola s četverogodišnjim programom* (Zagreb: Alfa, 2009), 2; Jadranka Damjanov, *Likovna umjetnost 3: povijesni pregled: udžbenik za 3. razred gimnazije, srednje strukovne i umjetničke škole* (Zagreb: Školska knjiga, 2014), 3; Blanka Petrincec Fulir i Natalija Stipetić Čus, *Umjetnost i čovjek: Udžbenik iz likovne umjetnosti za prvi razred srednjih škola s dvogodišnjim i četverogodišnjim programom*, 1. izdanje (Zagreb: Alfa, 2020); Blanka Petrincec Fulir i Natalija Stipetić Čus, Čovjek i prostor: Udžbenik iz likovne umjetnosti za drugi razred gimnazije, 1. izdanje (Zagreb: Alfa, 2019); Blanka Petrincec Fulir i Natalija Stipetić Čus, *Umjetnost i tumačenje svijeta: Udžbenik iz likovne umjetnosti za treći razred gimnazije*, 1. izdanje (Zagreb: Alfa, 2020); Blanka Petrincec Fulir, Natalija Stipetić Čus, i Adriana Divković Mrše, *Umjetnost, moć i stvaralački proces: Udžbenik iz likovne umjetnosti za četvrti razred gimnazije*, 1. izdanje (Zagreb: Alfa, 2021).

nastavnog predmeta Likovna kultura za osnovne škole i Likovna umjetnost za gimnazije. Naglasak će biti stavljen na aspekte kurikulumu koji ističu imperativ njegovanja kritičkog mišljenja kod srednjoškolskih učenika, važnost tumačenja umjetnosti u kontekstu, važnost proučavanja umjetnosti *in situ* kada je to moguće te zauzimanje interdisciplinarnog pristupa prema povijesti umjetnosti.

Važnost razvoja kritičkog mišljenja kod učenika

Već u svrsi i opisu predmeta istaknuta je važnost njegovanja kritičkog mišljenja kod učenika: „Djela likovne umjetnosti (...) su polazište za emocionalni, asocijativni i intelektualni doživljaj, za upoznavanje likovnoga jezika, oblikovanje kritičkoga mišljenja, postavljanje pitanja o temama koje su bliske učenicima te su poticaj za izražavanje i komunikaciju.“⁴ Nadalje, svrha je novooblikovanog kurikulumu: „razvijati kritičko mišljenje, stavove i vrijednosti uspostavljanjem aktivnoga i propitujućeg odnosa prema okolini i likovnomu stvaralaštvu.“⁵ Sami kurikulum podijeljen je u tri domene koje su u praksi zamišljene da se međusobno prepleću. U pitanju su domene: A) Stvaralaštvo i produktivnost, B) Doživljaj i kritički stav te C) Umjetnost u kontekstu. Pohvalan je raspored domena tijekom razreda tako da domena B (Doživljaj i kritički stav) prevladava u prva tri razreda, a u četvrtom razredu se domene izjednačavaju u pogledu njihove zastupljenosti.

Istaknutost kritičkog mišljenja odjekuje cijelim kurikulumom, posebice u segmentima gdje se naglašava potreba za samostalnim ili pak grupnim radom i istraživanjem, često u sklopu projekata, ali i novim udžbenicima u kojima su likovni primjeri popraćeni pitanjima za raspravu i razmišljanje, k tome često otvorenog tipa koja počinju izrazima poput „Što misliš o...“, „Kakav dojam na tebe ostavlja...“ te drugim pitanjima koja od učenika traže izražavanje osobnih stavova, uspoređivanje ili nalaženje primjera iz vlastite svakodnevice.

Nastava likovne umjetnosti oblikovana na način da kritičko razmatranje djela likovne umjetnosti ima prvenstvo te da se potiče problemska nastava može se samo pohvaliti. Ipak, praktički aspekt izvedbe nastave na ovaj način nameće se ako se uzme u obzir da je nastavi likovne umjetnosti u svim razredima srednje škole dodijeljen samo po jedan školski sat tjedno, odnosno 35 školskih sati unutar jedne školske godine.⁶ To se

- 4 *Kurikulum nastavnog predmeta Likovna kultura za osnovne škole i Likovna umjetnost za gimnazije* (Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2019.), 5.
- 5 Ibid., 6.
- 6 Izuzetak čine prirodoslovne gimnazije sa 70 školskih sati, ali samo u trećem razredu srednje škole, dok u ostalim razredima predmet

može smatrati napretkom u odnosu na 1970-e godine, odnosno vrijeme Šušvarove obrazovne reforme kada je satnicu od 70 školskih sati predmet Likovna umjetnost dijelio s predmetom Muzika (što ukazuje na njegovu nesamostalnost) ili pak u odnosu na nastavni plan i program iz 1984. godine kada su Likovna kultura i Glazbena kultura dijelile satnicu, a Likovnoj kulturi pripalo samo 17 sati u prvom razredu, 17 sati u drugom razredu i 10 sati u trećem razredu gimnazija.⁷ Ipak, satnica koja je dodijeljena predmetu Likovna umjetnost i dalje bitno ograničava mogućnosti nastavnika.

Imajući na umu da se kritičko mišljenje, zajedno sa sposobnošću komuniciranja, surađivanja i kreativnosti, nalazi među prvih 10 najpoželjnijih vještina za 2021. godinu,⁸ a moglo bi se reći i cijelo 21. stoljeće, potreba za njegovanjem kritičkog mišljenja očito je ključna za cjeloviti razvoj učeničke ličnosti (čemu kurikulum svakako teži⁹).

Struka prepoznaje složenost razvoja kritičkog mišljenja u odnosu na djela likovne umjetnosti. Primjerice, Mary Ann Stankiewicz, profesorica emerita likovnog obrazovanja, ističe kako je:

„Našim učenicima (...) potrebno umjetničko obrazovanje koje nadilazi crtanje i slikanje, tehnike formalne analize, koje ide prema funkcionalnoj vizualnoj pismenosti koja će im pomoći oblikovati i razumjeti kulturu u kojima žive. (...) Oslobođajuća vizualna pismenost zahtijeva kritičko znanje o slikama u njihovim kulturnim i povijesnim kontekstima kao i analizu odnosa moći koji čine potku njihove društvene konstrukcije.“¹⁰

Premda je njegovanje kritičkog mišljenja kod učenika pohvalno i poželjno, postavlja se, dakle, pitanje – ostavlja li trenutačni kurikulum dovoljno prostora i vremena za tumačenje likovnih djela u njihovom kontekstu ili pak tjera učenike, pa i nastavnike, na izolirano tumačenje umjetničkih djela?

Likovna umjetnost uopće nije zastupljen. Vidi u: *Kurikulum*, 192.

7 Josipa Alviž, „Uloga i mjesto srednjoškolskog predmeta Likovna umjetnost u okviru umjetničkog područja hrvatskog odgojnoobrazovnog sustava“, *Peristil: zbornik radova za povijest umjetnosti* 62, izd. 1 (2019.): 205–7, 215, <https://doi.org/10.17685/Peristil.62.12>.

8 Kate Whiting, „These Are the Top 10 Job Skills of Tomorrow – and How Long It Takes to Learn Them“, World Economic Forum, pristupljeno 6. rujna 2021., <https://www.weforum.org/agenda/2020/10/top-10-work-skills-of-tomorrow-how-long-it-takes-to-learn-them/>.

9 *Kurikulum*, 7.

10 Mary Stankiewicz, „Between technology and literacy“, *International Journal of Art & Design Education* 22 (listopad 2003.): 316–24, <https://doi.org/10.1111/1468-5949.00369>. citirano prema: Rachel Sinquefield-Kangas i Oona Myllyntaus, „Herbert Read and the Fourth Industrial Revolution: Visual Arts Curriculum Framework?“, u *Learning Through Art: Lessons for the 21st Century?*, ur. Glen Coutts i Teresa Eça, 1. izd. (InSEA, 2019.), 138, <https://doi.org/10.24981/978-LTA2018>.

Tumačenje umjetnosti u kontekstu

„Razumijevanje likovne umjetnosti i stvaralaštva, kao integralnoga i važnoga dijela života svih ljudskih zajednica i kultura kroz povijest, temelj je domene Umjetnost u kontekstu.“¹¹ Vodeći se ovom premisom, novi kurikulum i udžbenici trebali bi omogućiti učenicima vrlo jasno stjecanje znanja o društvenom, povijesnom (vremenskom), političkom i drugim kontekstima umjetničkih djela. Da bi u tome uspio, osnovna je pretpostavka, po mišljenjima autorice, da učenik može „analizirano umjetničko djelo [smjestiti] u odgovarajući stil/razdoblje“.¹²

U ovome leži jedan od izazova Kurikuluma koji, s namjerom da bude progresivan i nadiđe formalnu analizu te puko nabranje stilova i povijesnih razdoblja, limitira smještanje umjetničkih djela u odgovarajući umjetnički pravac (a time i vremenski period, ponekad i geografsko područje i time u druge kontekste nastanka). Podrobnija analiza umjetničkih stilova nije predviđena Kurikulumom i nije provedena u dosadašnjim udžbenicima. Odnosno, svedena je na puku vremensku lentu koju je moguće konzultirati na kraju samog udžbenika, povremene upute da učenik smjesti predstavljeno djelo u odgovarajući stil i relativno rijetku crticu o određenom stilu koji prati likovni primjer.

Ovakav pristup analizi umjetničkih stilova moguće je interpretirati imajući na umu napomenu unutar Kurikuluma da je izvedba tema i podtema fleksibilna, odnosno da nastavnik može birati hoće li zauzeti sinkronijski ili dijakronijski pristup temi, ishodu ili podishodu.¹³ Odnosno, da se „likovnim (...) problemima pristupa tematski, komparativno, sinkronijski ili dijakronijski“.¹⁴

Povjesničarka umjetnosti i etnologinja Josipa Alviž kao zanimljivost ističe da je „u ovom nastavnom programu prvi put došlo do naglašenoga zaokreta od kronološkog prema formalnom pristupu likovnim djelima, a odabir propisanih likovnih primjera upućuje na potenciranje njihova sinkronijskoga razumijevanja.“¹⁵ Vrijedi naglasiti da je nastavni program u ovom citatu onaj iz 1984. godine, a ne recentni Kurikulum. Odnosno, sinkronijski pristup kao takav nije novitet u nastavi likovne umjetnosti. No, pitanje je efikasnosti realizacije takve zamisli.

Istinski sinkronijski pristup doista bi bio interdisciplinarni jer bi proučavao određene ideje i teme u likovnoj umjetnosti paralelno s idejama koje su se rađale u drugim disciplinama. Takav pristup pohvalan je i nešto

11 *Kurikulum*, 7.

12 *Kurikulum*, 89.

13 Ibid., 72.

14 Ibid., 77.

15 Alviž, „Uloga i mjesto srednjoškolskog predmeta Likovna umjetnost u okviru umjetničkog područja“, 207.

čemu se može težiti, ali postavlja brojne izazove podjednako za učenike i za nastavnike likovne umjetnosti. Jedna moguća poteškoća bi mogla nastati ako se, primjerice, očekuje od učenika da već u prvom razredu srednjoškolskog obrazovanja smještaju djela u odgovarajući stil ili razdoblje, a da nisu prethodno svladali osnovne odlike određenog stila/razdoblja tumačenjem ili zajedničkom analizom okolnosti njegova nastanka ili pak usporedbom suvremenih umjetničkih djela. Za nastavnike bi izazov mogla predstavljati količina pripreme koju iziskuje interdisciplinarni pristup, odnosno pripreme za tumačenje likovnih djela u odnosu, primjerice, na književna djela, glazbene skladbe, otkrića iz područja kemije, biologije, fizike, matematike i tako dalje.

Interdisciplinarni pristup povijesti umjetnosti

Opći dojam koji *Kurikulum* odaje u vezi interdisciplinarnosti jest da je to ključna odlika suvremene nastave likovne umjetnosti, odnosno života u suvremenom svijetu. U segmentu „Povezanost s drugim predmetima i međupredmetnim temama“ *Kurikulum* naglašava povezanost ili pak potencijal likovne umjetnosti za poticanje komunikacijskih vještina, matematičkih i računalnih kompetencija te za digitalno i medijsko opismenjanje učenika. Putem interdisciplinarnog pristupa bi se također mogla potaknuti učenička želja za razumijevanjem drugih kultura i suočavanje s problemima održivog razvoja (što je, uzgred rečeno, doista pohvalan novitet u *Kurikulumu* i popratnim udžbenicima).¹⁶

Premda ne zanemaruje određene prednosti prijašnjega kronološkog pristupa nastavi likovne umjetnosti, Josipa Alviž ističe tematski pristup novog *Kurikuluma* kao pogodniju alternativu za interdisciplinarno proučavanje i podučavanje likovne umjetnosti, a istraživačko učenje i projektnu nastavu kao pogodne metode za postizanje ishoda (što je, uostalom, i navedeno).¹⁷

Istraživačko učenje i projektna nastava imaju svoje prednosti, ali i nedostatke. Za učenike su zahtjevniji i iziskuju više vremena u odnosu na *ex cathedra* poučavanje. Premda bi svakako proširili znanje učenika i lakše povezali pojedine discipline, pitanje je na koji je način moguće realizirati takvu nastavu u sklopu samo trideset pet školskih sati godišnje (barem generalno govoreći).

Proučavanje umjetnosti *in situ*

16 *Kurikulum*, 98–99.

17 Alviž, „Uloga i mjesto srednjoškolskog predmeta Likovna umjetnost u okviru umjetničkog područja“, 212.

Praktična pitanja, poput spomenutog broja nastavnih sati, relevantna su i za druge prijedloge koje iznosi *Kurikulum*. Posebice u dijelu kurikuluma pod nazivom „Struktura: Doživljaj predmetnog kurikuluma“ on potiče kritički stav prema umjetničkom djelu i proučavanje umjetničkih djela uživo, to jest u neposrednom kontaktu. To bi teoretski moglo biti ostvarivo posjetima izložbama, bitnim arheološkim, povijesnim i drugim lokalitetima te urbanim lokacijama.

Ta zamisao usklađena je s ciljem *Kurikuluma* koji priprema učenike na aktivno sudjelovanje u suvremenom životu: „Sustavnim odgajanjem percepcije i estetskim odgojem potiče se svjesno i aktivno doživljavanje, kritičko promišljanje i analiziranje likovnih djela i različitih vizualnih pojava. Time se stječu kompetencije za aktivno sudjelovanje u suvremenom životu.“¹⁸

U nekim je segmentima taj cilj lakše ostvariv. Primjerice, u četvrtom razredu predviđena je analiza umjetničkih djela u odnosu na djela popularne kulture i na masovne medije.¹⁹ U praksi je organizacija terenskih posjeta, odnosno izvanučioničke nastave znatno teže ostvariva, posebice uz predviđenu malu satnicu koja bi iziskivala temeljito planiranje nastave, vjerojatno realizaciju izvanučioničke nastave izvan predviđenog rasporeda sati, a svakako ne na štetu ostvarivanja svih predviđenih ishoda nastavnog predmeta.

Denis Detling, ravnatelj Muzeja Slavonije, progovara o izazovima izvanučioničke nastave koju se provodi u muzeju, premda u kontekstu nastave povijesti. Pritom ističe potrebu za temeljitim pripremanjima nastave, što može biti vremenski zahtjevno. Nije zanemariva ni potreba za bliskom suradnjom djelatnika škole i muzeja (uglavnom muzejskih pedagoga), dodatna motivacija koja je potrebna učenicima, planiranje učeničkih zadataka kako bi posjet muzeju bio uistinu produktivan te drugi praktični aspekti (radno vrijeme muzeja i njegova uklopivost u nastavu, vrijeme predviđeno za posjet, dob učenika u skladu s kojom se planira posjet i zadatci itd.).²⁰

Imajući na umu te i brojne druge izazove koje *Kurikulum* postavlja pred struku, bitno je prilagoditi obrazovanje mladih povjesničara umjetnosti koji će potencijalno nastaviti razvijati svoju karijeru kao nastavnici likovne umjetnosti i osposobiti ih za ostvarivanje ishoda tako zacrtanih smjernica.

18 *Kurikulum*, 6.

19 *Kurikulum*, 90.

20 Denis Detling, „Izvanučionička nastava u Muzeju Slavonije“, *Povijest u nastavi* VIII, izd. 16 (2) (2010.): 266–67.

Osposobljavanje nastavnika likovne umjetnosti za provođenje novog Kurikuluma nastavnog predmeta Likovna umjetnost

Kako bi se osposobilo mlade nastavnike likovne umjetnosti za što uspješniju provedbu novog *Kurikuluma*, potrebno je i u njima negovati sve one vještine i znanja koja se očekuje da će oni potaknuti u svojim đacima. Odnosno, mišljenje je autorice da ih je potrebno osposobiti za tumačenje umjetnosti u kontekstu, negovati širok spektar interesa za predmete mimo likovne umjetnosti, poticati na posjete izložbama, lokalitetima, kulturnim događanjima i uopće praćenje novosti u svijetu umjetnosti i kulture te, prije svega, razvijati njihovu moć kritičkog razmišljanja. Sve navedeno bi se trebalo negovati i u visokoobrazovnom kadru koji priprema mlade nastavnike, čime bi se potaknula pozitivna lančana reakcija.

Aktivnosti koje bi se mogle provoditi sa studentima, a u čijoj je provedbi autorica i osobno sudjelovala te za koju su studenti povijesti umjetnosti usmeno izrazili izrazito pozitivna mišljenja, uključuju:

- redovite posjete izložbama i provedbu terenske nastave s ciljem praćenja aktualnih događanja u svijetu kulture i umjetnosti
- čitanje izvornih, fundamentalnih povijesnoumjetničkih tekstova (ili barem njihovih segmenata) prije ili pak tijekom nastave (u grupama ili pojedinačno) te vođenje rasprava o njima
- pisanje kraćih eseja na zadane teme namjesto dugačkih seminarskih radova
- integriranje više spoznaja iz drugih znanstvenih grana i disciplina u fakultetska predavanja, odnosno poticanje interdisciplinarnog pristupa povijesti umjetnosti već za vrijeme studija
- korištenje interaktivnih metoda poučavanja i rjeđe korištenje *ex cathedra*, tj. predavačke metode u kojoj je student (odnosno i učenik) pasivni akter
- uvođenje što više praktičnog rada (posjeta školama s ciljem promatranja nastavnih satova, simuliranja nastavnih satova pred drugih studentima ili pak održavanje nastave u srednjim školama).

Uspješna provedba navedenih aktivnosti i mjera iziskuje i veću pripremu profesora na fakultetskom nivou, a koji bi i sami trebali imati adekvatne pedagoške kompetencije, širiti svoj spektar znanja izvan isključivo domene povijesti umjetnosti, biti aktivno uključeni u praktični rad struke, neprestano osmišljavati nove teme za rasprave, razvijati svoje predavačke/govorničke vještine s ciljem poticanja što veće interakcije studenata i temeljitije pripremati nastavu s namjerom korištenja drugih metoda i oblika rada.

Zaključak

Nameće se pitanje praktične izvedbe i održivosti spomenutog načina rada i visokih standarda koji se postavljaju pred studente i profesore, ali i srednjoškolske đake uz prilično malu satnicu koja nužno ne ostavlja dovoljno prostora za ostvarivanje svih obrazovnih ciljeva.

Imajući to na umu, sve navedeno je popis aktivnosti i mjera koje bi se mogle provoditi u idealnim uvjetima rada, a u praksi će im se ispriječiti brojne praktične prepreke kojih su zasigurno svjesni podjednako i studenti i profesori, a koji uključuju, između ostaloga, preopterećenost obvezama obaju skupina, rastrganost studenata na prevelik broj kolegija, nedovoljnu izbornost kolegija koji bi išli u prilog razvoju interdisciplinarnosti te nedostatak vremena profesorima podjednako za (istovremeni) razvoj u pedagoškom, predavačkom i znanstvenom kapacitetu.

Kao što pred nastavnicima likovne umjetnosti nije postavljen lagani zadatak podučavanja i provedbe novog *Kurikuluma* u srednjim školama, i priprema samih nastavnika sadrži brojne izazove za visokoobrazovni kadar, ali i same studente povijesti umjetnosti ako očekujemo njegovu kvalitetnu provedbu.

Popis literature

- Alviž, Josipa. „Uloga i mjesto srednjoškolskog predmeta Likovna umjetnost u okviru umjetničkog područja hrvatskog odgojnoobrazovnog sustava.“ *Peristil : zbornik radova za povijest umjetnosti* 62, izd. 1 (2019.): 203–19. <https://doi.org/10.17685/Peristil.62.12>.
- Damjanov, Jadranka. *Likovna umjetnost 3: povijesni pregled: udžbenik za 3. razred gimnazije, srednje strukovne i umjetničke škole*. Zagreb: Školska knjiga, 2014.
- Detling, Denis. „Izvanučionička nastava u Muzeju Slavonije.“ *Povijest u nastavi* VIII, izd. 16 (2) (2010.): 259–69.
- Košćec Bousfield, Gordana, Jasna Salamon i Mirjana Vučković. *LIKOVNA UMJETNOST 1 – udžbenik likovne umjetnosti s dodatnim digitalnim sadržajima u prvom razredu srednje škole*. Zagreb: Školska knjiga, 2019.
- *Kurikulum nastavnog predmeta Likovna kultura za osnovne škole i Likovna umjetnost za gimnazije*. Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2019.
- Ministarstvo znanosti i obrazovanja. „Obavijest o objavi konačnih rezultata odabira udžbenika u školama za šk. god. 2021./2022.“ mzo.gov.hr, 17. lipanj 2021. <https://mzo.gov.hr/vijesti/obavijest-o-objavi-konacnih-rezultata-odabira-udzbenika-u-skolama-za-sk-god-2021-2022/4407>.
- Ministarstvo znanosti i obrazovanja. „Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Likovne kulture za osnovne škole i Likovne umjetnosti za gimnazije u Republici Hrvatskoj.“ *Narodne novine*, izd. 7/2019 (22. siječanj 2019.). https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_162.html.
- Petrinec Fulir, Blanka. *Likovna umjetnost 2: udžbenik iz likovne umjetnosti za 2. razred srednjih škola s četverogodišnjim programom*. Zagreb: Alfa, 2009.
- Petrinec Fulir, Blanka, i Natalija Stipetić Čus. Čovjek i prostor: Udžbenik iz likovne umjetnosti za drugi razred gimnazije. 1. izdanje. Zagreb: Alfa, 2019.
- Petrinec Fulir, Blanka, i Natalija Stipetić Čus. *Umjetnost i čovjek: Udžbenik iz likovne umjetnosti za prvi razred srednjih škola s dvogodišnjim*

i četverogodišnjim programom. 1. izdanje. Zagreb: Alfa, 2020.

- Petrinec Fulir, Blanka, i Natalija Stipetić Čus. *Umjetnost i tumačenje svijeta: Udžbenik iz likovne umjetnosti za treći razred gimnazije*. 1. izdanje. Zagreb: Alfa, 2020.
- Petrinec Fulir, Blanka, Natalija Stipetić Čus, i Adriana Divković Mrše. *Umjetnost, moć i stvaralački proces: Udžbenik iz likovne umjetnosti za četvrti razred gimnazije*. 1. izdanje. Zagreb: Alfa, 2021.
- Sinquefield-Kangas, Rachel, i Oona Myllyntaus. „Herbert Read and the Fourth Industrial Revolution: Visual Arts Curriculum Framework?“ U *Learning Through Art: Lessons for the 21st Century?*, uredio Glen Coutts i Teresa Eça, 1. izd., 136–51. InSEA, 2019. <https://doi.org/10.24981/978-LTA2018>.
- Stankiewicz, Mary. „Between technology and literacy“. *International Journal of Art & Design Education* 22 (listopad 2003.): 316–24. <https://doi.org/10.1111/1468-5949.00369>.
- Whiting, Kate. „These Are the Top 10 Job Skills of Tomorrow – and How Long It Takes to Learn Them“. World Economic Forum. Pristupljeno 06. rujan 2021. <https://www.weforum.org/agenda/2020/10/top-10-work-skills-of-tomorrow-how-long-it-takes-to-learn-them/>.

Dora Derado Giljanović diplomirala je 2016. na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Splitu na Odsjeku za povijest umjetnosti. Doktorirala je 2023. pri Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu s temom *Strategije apropijacije u suvremenoj umjetnosti u Hrvatskoj*. Znanstveno je aktivna u vidu izlaganja na konferencijama, pisanja stručnih i znanstvenih članaka te kuriranja izložbi. Sudjelovala je na više znanstveno-istraživačkih projekata. Članica je Kustoskog tima HULU-a od 2016. godine te HS AICA-e od 2023. godine. Njezin fokus je primjena teorije umjetnosti i interdisciplinarnih saznanja na umjetnost 20. stoljeća i suvremenu umjetnost. Trenutačno je samostalna istraživačica i vlasnica obrta DLIGHTFUL SERVICES koji pruža usluge umjetničkog menadžmenta te kustoskih, dizajnerskih, prevoditeljskih i drugih usluga institucijama, udrugama i pojedincima u području kulture i umjetnosti.

Dora Derado Giljanović, PhD, graduated from the Department of Art History at the Faculty of Arts and Social Sciences, University of Split, in 2016. She received her doctoral degree in 2023 from the Faculty of Arts and Social Sciences, University of Zagreb, with a dissertation on *Appropriation Strategies in Contemporary Art in Croatia*. She regularly participates in scholarly conferences, contributes articles to academic journals, and curates exhibitions. She has been involved in several research projects and has been a member of the Curatorial Team of HULU since 2016 and of HS AICA since 2023. Her research centres on the application of art theory and interdisciplinary knowledge to 20th century and contemporary art. Currently, she works as an independent researcher and owns DLIGHTFUL SERVICES, which provides art management, curatorial, design, translation, and other services to institutions, associations, and individuals in the fields of culture and art.

Exploring the Practical Application of Fine Arts Curriculum (2020) and Its Impact on Higher Education: Potentials and Limitations

Four years have passed since the implementation of the new curriculum for the subject of Visual Arts in Croatian secondary schools, which allows for an assessment of its advantages and disadvantages as well as its practical application. The article highlights its advantages, such as developing critical thinking in students, encouraging the interpretation of art in context, promoting interdisciplinarity in approaching the work of art and the concept of art, and advocating for practical learning through examples on site. However, the curriculum faces problems in its implementation: only one school hour per week of visual arts makes it difficult to achieve real changes, as well as organizing visits to museums, galleries, and artist studios. Additional and continuous professional development for teachers is also difficult to implement. Therefore, the article proposes optimizing the teaching process as well as related innovations in the teacher-oriented art history graduate program.